

Nyt fra historisk Videnskab.

---

2. September 1936 døde fhv. Statsminister Niels Thomasius Neergaard, f. 27. Juni 1854. Siden Slutningen af 1870'erne, da han supplerede sin Magisterkonferens i Oldtidshistorie, med Speciale i Jødernes Historie, ved en statsvidenskabelig Eksamen, havde han sin egentlige Livsgerning som Redaktør af »Tilskueren«, derefter af »Aarhus Amtstidende«, og siden som Direktør for en stor Livsforsikringsvirksomhed, men først og fremmest som Politiker og tidligt som politisk Fører fra 1887, da han indtraadte i Folketinget, til 1932, da han udtraadte af dette. Mellem 1908 og 1929 sad han 6 Gange i skiftende Venstreministerier, som Finansminister, Forsvarsminister og Konseilspræsident-Statsminister. Men jævnsides denne opslidende Livsgerning gjorde han, mest som Fritidssyssel og hemmet ved Døgnets Krav, sin Indsats som Historiker. Da Hovedværket »Under Junigrundloven« var afsluttet i Oktober 1916, vurderedes her i Tidsskriftet (9. Rk. I, 89—129) denne Fremstilling af »Det danske Folks politiske Historie 1848—66«, dens Forfatters Forudsætninger og Udvikling, Værkets Plads indenfor Samtidens danske Historieskrivning. Skildringens banebrydende Karakter, Forfatterens Kundskabsfylde, praktisk politiske Forstaaelse og Objektivitet paapegedes, men samtidig Begrænsningen i Værkets Plan og Gennemførelse. Allerede under den længe varende Udgivelse og endnu mere efter dets Afslutning anerkendtes Arbejdet som et saare betydningsfuldt Bidrag til det 19. Aarhundredes Danmarkshistorie; efter Aarhundredskiftet indtog Forfatteren en højtagtet Stilling blandt danske Historikere. Udover »Under Junigrundloven« indskrænkede Neergaard, der ikke var meget for at skrive mere tilfældige historiske Afhandlinger og nødigt indlod sig paa Polemik om videnskabelige Problemer, sig mest til at nedlægge Frugterne af sin politisk-historiske Viden i en Række instruktive Artikler om politiske Personligheder fra Tiden omkring 1840 til vore Dage. Han skrev ved Aarhundredskiftet nogle faa Biografier i de aller-sidste Bind af Brickas »Dansk biografisk Leksikon«, 30 Aar senere

et stort Antal i de første 12 Bind af den nye Udgave; ved hans Død laa adskillige Artikler færdigt skrevne. Neergaard havde i mange Aar tænkt sig i et Memoireværk at afslutte den Syslen med dansk politisk Historie i den frie Forfatnings Tid, som siden hans første Ungdom stedse havde fængslet ham og paa mangfoldige Maader var indvævet i og prægede hans politiske Virksomhed. Et saadant Værk skulde i nøje Overensstemmelse med hans Sky for unødigt Fremvisning af de intime Sider af sit Væsen kun i ringe Grad sysselsætte sig med hans Person, men væsentlig skildre Forudsætningerne for hans Deltagelse i det offentlige Liv og Resultaterne deraf. Det Bind Erindringer, han udgav 1935 med Undertitlen »Fra Ungdomsaarene og mit offentlige Liv 1854—94«, skildrede hans Udvikling indtil Afslutningen af det storpolitiske Forlig, der satte Skel ikke blot i dansk politisk Historie men ogsaa i Neergaards egen Livsbane. Han havde til Hensigt at fortsætte Værket, og det er saare beklageligt, at hans Bortgang hindrede dette; det vilde have været i høj Grad ønskeligt, om Neergaard ud fra sin Førstehaandsviden havde udtalt sig om sin Holdning i hele denne betydningsfulde Periode og ganske særligt om Begivenheder, hvor hans Stilling var uklar eller i alt Fald meget stærkt omtvistet, saasom under Albertikatastrofen 1908, ved Krigsudbrudet 1914 og under Begivenhederne i Foraaet 1920. Da der fra andre fremtrædende Parthavere foreligger betydningsfulde Optegnelser, er det dobbelt beklageligt, at der ikke iblandt Neergaards righoldige skriftlige Efterladenskab, der er overgaaet til Rigsarkivet, findes Forarbejder til Erindringernes Fortsættelse.

Her skal ikke gentages, hvad jeg i 1918 i »Historisk Tidsskrift« skrev til Karakteristik af »Under Junigrundloven« og dens Forfatter. Neergaards Forfatterskab i hans senere Aar føjede ikke væsentlig nye Træk til Billedet fra den Gang. I de biografiske Artikler som i »Erindringerne« fandt hans indtrængende Kendskab til alle Sider af den politiske Danmarkshistorie stadig Udtryk. Hans forbilledlige Objektivitet, Evnen til klart at fremstille et Sagforhold og en Udvikling, hans roligt afvejende Dom, hans gode, jævne Stil, var til det sidste den samme, som da han i sin Ungdom skrev oplysende historiske Smaaskrifter eller da han paabegyndte sit Hovedværk. Ogsaa Begrænsningen genfindes; det udenrigspolitiske, det rigsdagspolitiske havde, naar han skrev Historie, hans Hovedinteresse. Han var sikkert en af vore i Socialpolitik og økonomisk Politik mest Kyndige, men det traadte relativt lidet frem i hans Stofvalg. Han var en højkultiveret Personlighed og meget interesseret i alt menneskeligt, i

Kunst, religiøse Spørgsmaal, Skønlitteratur og for Videnskabens Udvikling paa Omraader, der i og for sig laa ham ret fjernt. I hans historiske Forfatterskab mærkes dog i ringe Grad disse vidtspændende Interesser og heller ikke noget stærkt bevæget Temperament. Hans politiske Indflydelse beroede paa og hans Deltagelse i al politisk Debat virkede ved urokkelig Saglighed, opbygget paa en omhyggelig indsamlet Viden; paa tilsvarende Maade indgød hans Redegørelser for Mennesker og Begivenheder Tillid. Men Sagligheden kunde virke tørt, Personskildringerne var træffende og redelige, men virkede ikke ved mærkbar Anskuelighed eller særpræget Form.

Om Neergaards politiske Virksomhed er der modstridende Opfattelser, men fuld Enighed i Bedømmelsen af hans Indsats som Historiker. Det skyldtes den langsomme Fuldendelse af hans eneste store Værk, at han først 1918 blev Medlem af »Det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog«. Ved Universitetets 450-aarige Aarsfest blev han Æresdoktor i Filosofi. Højt paaskønnet er hans aktive Interesse for dansk Videnskab, ikke mindst dansk Historieforskning. Som indflydelsesrigt Medlem af Finansudvalgene, som Finansminister og Statsminister, som Medlem af Rask-Ørsted-Fondets Bestyrelse og af Direktionen for Overretssagfører L. Zeuthens Mindelegat havde han rig Lejlighed til ved sin elskværdige og forhandlingsdygtige Optræden at støtte mange Planer til Videnskabens Fremme. For Historikere af alle Aldersklasser blev han en klog og opfindsom Vejleder. Man kunde stedse regne paa hans solide Medarbejderskab i de videnskabelige Organisationer, hvoraf han villigt blev Medlem, saasom i »Danske Selskab« eller i de sidste Aar i »Institutet for Historie og Samfundsøkonomi«, hvor Samarbejdet mellem Historikere og Nationaløkonomer havde hans største Sympati.

Det var naturligtvis først og fremmest Mænd, for hvem Historie var den centrale Livsgerning, der fra 1864 indtil Aartiet efter Verdenskrigen bragte dansk Historieskrivning en Blomstring som aldrig før. Men saavel Niels Neergaard som Marcus Rubin, der begge havde deres daglige Gerning fjernt fra Historien, ydede ikke blot ved deres store Bøger men ogsaa ved deres særegne Forudsætninger, ved mangehaande Tilskyndelser og personlig Paavirkning Faghistorikerne en Støtte, uden hvilken dansk Historieforskning og Historieskrivning vilde være mindre alsidig. Neergaard blev den sidstlevende i denne rigt udstyrede, arbejdsdygtige Kreds, hvis Virken har sat sig uforgængelige Spor i dansk Historieforskning og Historieskrivning. *Aage Friis.*